

คำแนะนำกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
เรื่อง การจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อนี้สงสัยจะสูญ
พ.ศ. 2544

.....

ตามที่นายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วย การจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ. 2544 โดยให้ถือใช้ตั้งแต่ปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2544 เป็นต้นไปนั้น เพื่อให้การถือปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวของสหกรณ์เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงให้คำแนะนำในการปฏิบัติดังนี้

1. สหกรณ์ที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบ

ตามข้อ 2. ของระเบียบกำหนดให้ถือใช้กับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่เรียกเก็บเงินงวดชำระหนี้จากสมาชิกโดยการหักจากเงินได้ ณ ที่จ่าย ดังนั้น หากสหกรณ์ประเภทดังกล่าวไม่ได้เรียกเก็บเงินงวดชำระหนี้ของสมาชิกโดยหักจากเงินได้ ณ ที่จ่ายก็ไม่อยู่ในข่ายที่จะถือใช้ระเบียบนี้ ส่วนสหกรณ์ที่มีการเรียกเก็บเงินงวดชำระหนี้จากสมาชิกโดยหักจากเงินได้ ณ ที่จ่ายได้บางส่วน และบางส่วนได้รับจากสมาชิกที่นำมาส่งชำระให้กับสหกรณ์ด้วยตนเองนั้น ถือได้ว่าอยู่ในข่ายที่จะถือใช้ระเบียบนี้

ตัวอย่างที่ 1

(1) สหกรณ์ออมทรัพย์ ก. จำกัด ตั้งอยู่ในโรงงานแห่งหนึ่ง สมาชิกมีเงินได้รายเดือนแต่ไม่ได้ใช้วิธีการหักเงิน ณ ที่จ่าย การรับเงินชำระหนี้และเงินอื่น ๆ ของสหกรณ์ ได้รับจากสมาชิกที่นำมาส่งชำระให้กับสหกรณ์ด้วยตนเอง ดังนั้น สหกรณ์ออมทรัพย์ ก. จำกัด จึงไม่อยู่ในข่ายการถือใช้ระเบียบนี้

(2) สหกรณ์เครดิตยูเนียน ข. จำกัด ตั้งอยู่ในสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่ง ได้ใช้วิธีการหักเงินเดือนของสมาชิกแล้วนำส่งให้กับสหกรณ์เป็นประจำทุกเดือน ดังนั้น สหกรณ์เครดิตยูเนียน ข. จำกัด จึงอยู่ในข่ายถือใช้ระเบียบนี้

(3) สหกรณ์เครดิตยูเนียน ค. จำกัด เป็นสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นโดยสมาชิกส่วนหนึ่งมีเงินได้รายเดือนและสามารถหักเงิน ณ ที่จ่ายแล้วนำส่งให้กับสหกรณ์ได้ และสมาชิกอีกส่วนหนึ่งไม่มีเงินได้รายเดือนต้องนำเงินมาส่งชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ด้วยตนเอง ดังนั้น สหกรณ์เครดิตยูเนียน ค. จำกัด อยู่ในข่ายการถือใช้ระเบียบนี้

2. ความหมายของลูกหนี้เงินกู้

ตามข้อ 5 ของระเบียบกำหนดว่า ลูกหนี้เงินกู้ หมายถึง สมาชิก หรือสหกรณ์อื่นที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์โดยมีหนังสือสัญญากู้ยืมเงินเป็นหลักฐาน รวมถึงลูกหนี้อื่นอันมีมูลหนี้ที่เกิดจากการให้เงินกู้ นั้น

ลูกหนี้อื่นอันมีมูลหนี้ที่เกิดจากการให้เงินกู้ ได้แก่

- (1) ลูกหนี้เงินกู้ที่ขาดจากสภาพแล้ว แต่สหกรณ์ได้ผ่อนผันให้ลูกหนี้ชำระหนี้เป็นงวด ตามที่ได้ตกลงไว้ หรืออยู่ในระหว่างการดำเนินคดี หรือขอผ่อนผันโดยขอให้หรือเรียกเก็บจากเงินบำเหน็จ หรือเงินอื่นใดเพื่อชำระหนี้
- (2) ลูกหนี้ที่ส่งชำระหนี้เป็นงวดตามที่ได้มีข้อตกลงประนอมหนี้ไว้
- (3) ลูกหนี้ที่ได้ชำระหนี้แทนสมาชิกผู้กู้ทั้งในฐานะผู้ค้ำประกันและอื่น ๆ

ฯลฯ

3. การจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้

เนื่องจากการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้ในระดับต่าง ๆ ตามระเบียบนี้ ตั้งแต่ข้อ 7 ถึง ข้อ 11 นั้น จะพิจารณาถึงระยะเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้และองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การขอผ่อนเวลาชำระหนี้ การขอเปลี่ยนแปลงเงินงวดชำระหนี้ การดำเนินการตามกฎหมาย พฤติการณ์ที่ไม่สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้ เป็นต้น ในกรณีต่าง ๆ มีสิ่งสมควรพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเป็นแนวทางเดียวกัน ดังนี้

3.1 การนับเวลาผิดนัดชำระหนี้

ตามปกติเมื่อลูกหนี้ชำระหนี้สหกรณ์จะต้องนำจำนวนเงินที่ได้รับชำระมาหักยอดต่าง ๆ ตามลำดับ คือ ดอกเบี้ยค้างชำระ ดอกเบี้ยที่ถึงกำหนดชำระ ต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระ และต้นเงินคงเหลือ สำหรับการนับเวลาผิดนัดชำระหนี้ต่าง ๆ ดังกล่าว หรือที่เรียกว่า “ผิดนัดการชำระหนี้” นั้น การนับเวลาผิดนัดชำระหนี้เพื่อการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้เป็นชั้นคุณภาพต่าง ๆ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ จะกำหนดเป็นระยะเวลา คือ ลูกหนี้ที่ค้างชำระต้นเงินและ / หรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาติดต่อกัน ไม่เกิน.....เดือน หรือเกินกว่า.....เดือน แต่ไม่เกิน.....เดือน หรือเกินกว่า.....เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ การนับเวลาผิดนัดชำระหนี้สำหรับลูกหนี้เงินกู้ทุกชั้นคุณภาพดังที่กล่าวข้างต้นให้หมายถึง ลูกหนี้จะต้องไม่ค้างชำระเงินอย่างใดอย่างหนึ่งตามลำดับติดต่อกัน ดังนี้

- (1) ดอกเบี้ยค้างชำระ
- (2) ดอกเบี้ยและต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระ
- (3) ต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระ

ทั้งนี้ การนับระยะเวลาให้นับจากวันที่ครบกำหนดชำระเงินอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อ (1) ถึง (3) ข้างต้นจนถึงปัจจุบัน หรือ ณ วันที่มีการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้ เช่น

- นาย ก. ต้องชำระต้นเงินและดอกเบี้ยทุกวันสิ้นเดือนของทุกเดือนในปี 2544 นาย ก. ค้างชำระต้นเงินและดอกเบี้ยตั้งแต่เดือนสิงหาคมเป็นต้นไป ณ วันที่ 30 กันยายน 2544 จะเห็นว่านาย ก. ค้างชำระต้นเงินและดอกเบี้ยประจำงวดเดือนสิงหาคม เป็นระยะเวลา 1 เดือน ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 นาย ก. จึงค้างชำระต้นเงินและดอกเบี้ยประจำงวดเดือนสิงหาคม เป็นระยะเวลา 4 เดือน คือ ก.ย., ต.ค., พ.ย. และ ธ.ค. ถ้ามีการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 นาย ก. จะอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน เพราะค้างชำระต้นเงิน และ/หรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาติดต่อกันเกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ

- นาย ก. ต้องชำระต้นเงินและดอกเบี้ยทุกวันที่ 15 และวันสิ้นเดือนของทุกเดือน ในปี 2544 นาย ก. ค้างชำระต้นเงินและดอกเบี้ยตั้งแต่งวดวันที่ 15 สิงหาคม เป็นต้นไป ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 นาย ก. จึงค้างชำระต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นระยะเวลา 4 เดือนครึ่ง และ นาย ก. จะอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน

ตัวอย่างที่ 2

สหกรณ์ออมทรัพย์พอดิ จำกัด ใช้วิธีหักเงินงวดทุกวันสิ้นเดือน มีปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 มีลูกหนี้เงินกู้ที่ต้องจัดชั้นคุณภาพ ดังนี้

- นาย ก. ค้างชำระดอกเบี้ยและต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระตั้งแต่เดือน ส.ค. ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธ.ค. 2544 นาย ก. ผิดนัดการชำระหนี้เป็นระยะเวลา 4 เดือน จึงจัดอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน

- นาย ข. ค้างชำระดอกเบี้ยเดือน ธ.ค. และต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระตั้งแต่เดือน ส.ค. ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธ.ค. 2544 นาย ข. ผิดนัดการชำระต้นเงินเป็นระยะเวลา 4 เดือน จึงจัดอยู่ในเกณฑ์ ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน

- นาย ค. ไม่มีดอกเบี้ยค้างชำระ แต่ไม่สามารถชำระต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระ ตั้งแต่เดือน ก.ค. ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธ.ค. 2544 นาย ค. ผิดนัดการชำระต้นเงินเป็นระยะเวลา 5 เดือน จึงจัดอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน

หรือในกรณีอื่นจากตัวอย่างข้างต้น เช่น

- นาย ก. สามารถชำระดอกเบี้ยค้างของเดือน ส.ค., ก.ย., ต.ค., พ.ย. และดอกเบี้ยที่ถึงกำหนดชำระของเดือน ธ.ค. รวมทั้งต้นเงินงวดชำระหนี้เดือน ส.ค. ได้ ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธ.ค. 2544 นาย ก. ไม่มีดอกเบี้ยค้างชำระ แต่ผิดนัดการชำระหนี้ต้นเงินเป็นระยะเวลา 3 เดือน ซึ่งเท่ากับไม่เกินกว่า 3 เดือน ดังนั้น นาย ก. จัดอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้ปกติ

- นาย ข. สามารถชำระดอกเบี้ยที่ถึงกำหนดของเดือน ธ.ค. ได้ ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธ.ค. 2544 นาย ข. ผิดนัดการชำระต้นเงินเป็นระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งเท่ากับเกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน นาย ข. จัดอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน
- นาย ค. สามารถชำระดอกเบี้ยได้ทุกเดือน แต่ไม่สามารถชำระต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระ ตั้งแต่เดือน มี.ค. ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธ.ค. 2544 นาย ค. ผิดนัดชำระเฉพาะต้นเงินเป็นระยะเวลา 9 เดือน ซึ่งเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 12 เดือน จัดอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย

3.2 การผ่อนเวลาชำระหนี้

ตามที่ระเบียบว่าด้วย การให้เงินกู้แก่สมาชิกของสหกรณ์กำหนดว่า “ในกรณีที่ผู้กู้มีคำขอเป็นหนังสือ คณะกรรมการดำเนินการเห็นว่ามีเหตุอันสมควรผ่อนผันเป็นพิเศษ คณะกรรมการดำเนินการจะผ่อนเวลาการส่งเงินงวดชำระหนี้สำหรับเงินกู้สามัญให้แก่ผู้กู้คราวละหนึ่งหรือหลายเดือนก็ได้ แต่การผ่อนเวลานี้รวมทั้งหมดสำหรับเงินกู้สามัญรายหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกินหกเดือน” ดังนั้นลูกหนี้ในบางกรณี เช่น ลูกหนี้ที่โอนไปยังหน่วยงานอื่น ลูกหนี้ที่รอเรียกเก็บจากเงินบำเหน็จหรือเงินอื่นใดเพื่อชำระหนี้ ลูกหนี้ที่มีปัญหาการชำระหนี้ เป็นต้น สามารถขอผ่อนเวลาชำระหนี้ได้ โดยการขอผ่อนผันจะต้องมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์
2. การผ่อนผันให้ทำได้เฉพาะต้นเงินงวดที่ถึงกำหนดชำระ โดยอาจจะคราวละหนึ่งหรือหลายเดือน ทั้งนี้ รวมแล้วสัญญาหนึ่งต้องไม่เกินหกเดือนนับตั้งแต่วันที่ได้รับการผ่อนเวลาชำระหนี้
3. การผ่อนผันจะทำได้เฉพาะเงินกู้สามัญเท่านั้น

ตัวอย่างที่ 3

นาย ง. ได้รับคำสั่งให้ย้ายสถานที่ทำงาน เดือน มี.ค. และมีปัญหาค่าใช้จ่าย นาย ง. เกรงว่าเงินเดือนจะโอนไปหน่วยงานใหม่ไม่ทัน ซึ่งจะเกิดการผิดนัดชำระหนี้และอาจจะถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิก จึงทำหนังสือขอผ่อนผันการชำระหนี้ต่อสหกรณ์โดยขอส่งเงินงวดชำระหนี้เงินกู้สามัญเป็นระยะเวลาหกเดือนติดต่อกัน ในกรณีนี้ นาย ง. จะส่งได้เฉพาะต้นเงินตั้งแต่เดือน มี.ค., เม.ย., พ.ค., มิ.ย., ก.ค., ส.ค. ดังนั้น ถ้าในระหว่างช่วงระยะเวลาดังกล่าว นาย ง. สามารถชำระดอกเบี้ยได้ตามปกติ ก็จัดชั้นนาย ง. เป็นลูกหนี้จัดชั้นปกติ

3.3 การเปลี่ยนแปลงเงินงวดชำระหนี้

เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนให้กับสมาชิกที่มีภาระค่าใช้จ่ายในการครองชีพ สหกรณ์อาจขยายหรือเพิ่มจำนวนงวดชำระหนี้ให้กับสมาชิกผู้เดือดร้อนได้ ซึ่งการขยายเวลาหรือการเปลี่ยนแปลงเงินงวดชำระหนี้จะต้องไม่ขัดกับระเบียบที่สหกรณ์กำหนด โดยการเปลี่ยนแปลงเงินงวดชำระหนี้จะต้องมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์
2. งวดเวลาที่ขอผ่อนผันเมื่อรวมกับงวดที่ชำระมาแล้ว ต้องไม่เกินกว่าที่กำหนด

ในระเบียบ ว่าด้วย การให้เงินกู้แก่สมาชิกของสหกรณ์

3. ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ค้ำประกันในกรณีที่ค้ำประกันโดยบุคคล หรือผู้เป็นเจ้าของหลักทรัพย์ในกรณีที่ลูกหนี้ใช้หลักทรัพย์ของผู้อื่นมาค้ำประกัน ทั้งนี้ จะต้องทำบันทึกต่อท้ายสัญญาเงินกู้และสัญญาค้ำประกัน หรือสัญญาจำนอง จำนำ แล้วแต่กรณี

สำหรับการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้ที่ได้อนุมัติให้เปลี่ยนแปลงเงินงวดชำระหนี้ ให้ปฏิบัติดังนี้

- หากลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน ลูกหนี้เหล่านั้นก็ยังจัดเป็นลูกหนี้จัดชั้นปกติ
- หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน ให้สหกรณ์จัดชั้นคุณภาพลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ โดยให้นับเวลาผิดนัดชำระหนี้ นับตั้งแต่วันที่ที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามงวดที่ได้ตกลงกัน และพิจารณาจัดเข้าชั้นคุณภาพต่าง ๆ ตามลำดับ

ตัวอย่างที่ 4

นาย จ. เป็นลูกหนี้เงินกู้สามัญ ทำสัญญาเงินกู้มีกำหนดเวลาผ่อนชำระ 50 งวด (สหกรณ์กำหนดระเบียบ ว่าด้วย การให้เงินกู้สามัญในส่วนของการชำระหนี้ไว้ว่าผู้กู้ต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายใน 72 งวด) เมื่อชำระเงินกู้ได้ 30 งวด นาย จ. ประสบปัญหาเนื่องจากภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ จึงขอเปลี่ยนแปลงการชำระหนี้ที่เหลือต่อสหกรณ์ โดยขอขยายเวลาชำระหนี้ออกไปอีก 50 งวด

กรณีนี้ สหกรณ์ไม่สามารถขยายงวดเวลาชำระหนี้ให้ได้ เนื่องจากเมื่อรวมระยะเวลาที่ได้ผ่อนชำระมาแล้ว 30 งวด กับงวดเวลาที่ขอขยายอีก 50 งวด จำนวนงวดในการชำระหนี้จะเป็น 80 งวด ซึ่งเกินกว่าที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์ ดังนั้น จำนวนงวดที่นาย จ. จะขอขยายเวลาการชำระหนี้ได้ต้องไม่เกินกว่า 42 งวด

ตัวอย่างที่ 5

จากตัวอย่างที่ 4 นาย จ. ซึ่งได้รับอนุมัติให้เปลี่ยนแปลงเงินงวดชำระหนี้ โดยขยายเวลาออกไปอีก 42 งวด นับตั้งแต่งวดเดือนมิถุนายน 2544 เป็นต้นไป และ นาย จ. สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันได้ทุกงวด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 นาย จ. จัดอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้ปกติ

ตัวอย่างที่ 6

จากตัวอย่างที่ 4 และ 5 หากนาย จ. สามารถชำระหนี้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันได้เพียงงวดเดือน มิ.ย., ก.ค. ต่อจากนั้นไม่สามารถชำระหนี้ได้ กรณีนี้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 นาย จ. จะผิดนัดชำระดอกเบี้ยและต้นเงินเป็นระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งเท่ากับเกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน ดังนั้น นาย จ. จึงจัดอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน

3.4 ลูกหนี้ที่ถูกดำเนินการตามกฎหมาย

ในกรณีที่สหกรณ์เห็นว่าหากไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วจะเกิดผลเสียหายต่อสหกรณ์ จึงได้ดำเนินการตามกฎหมายโดยส่งหนังสือเรียกให้ชำระหนี้ หรือดำเนินคดีกับลูกหนี้ในชั้นศาล หรือลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นดำเนินคดีในชั้นศาล และสหกรณ์ได้ยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ด้วยนั้น

ผลจากการดำเนินการตามกฎหมาย ให้พิจารณาลูกหนี้ที่สหกรณ์ได้ดำเนินการแล้ว ดังนี้

1. ลูกหนี้มาชำระหนี้ได้ตามปกติไม่ว่าจะเกิดจากการหักเงินได้ของผู้ค้ำประกันหรือจากลูกหนี้เองก็ตาม ลูกหนี้รายนั้นยังคงจัดเป็นลูกหนี้จัดชั้นปกติ
2. ลูกหนี้ซึ่งสหกรณ์ได้ฟ้องดำเนินคดีที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ ให้จัดชั้นคุณภาพลูกหนี้ให้อยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย
3. ลูกหนี้ซึ่งสหกรณ์ได้ฟ้องดำเนินคดีที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้และมีการบังคับคดีโดยอายัดทรัพย์หรือยึดทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว หรือลูกหนี้ได้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องและสหกรณ์ได้ยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ หรือลูกหนี้ที่สหกรณ์ได้ฟ้องในคดีล้มละลายและศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว หรือลูกหนี้ที่สหกรณ์ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ในคดีที่ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องในคดีล้มละลาย ให้จัดชั้นคุณภาพลูกหนี้ให้อยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ
4. ลูกหนี้ที่ได้ถูกดำเนินคดีจนถึงที่สุดไม่ว่าจะโดยสหกรณ์หรือเจ้าหนี้รายอื่น และปรากฏว่าไม่มีทรัพย์สินใด ๆ จะชำระหนี้ได้ ให้จัดชั้นคุณภาพลูกหนี้ให้อยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นสูญ

ตัวอย่างที่ 7

นาย ข. ไม่สามารถชำระต้นเงิน และดอกเบี้ยที่ถึงกำหนดชำระติดต่อกันเป็นเวลา 4 เดือน สหกรณ์ จึงฟ้องดำเนินคดี ต่อมาผู้ค้าประกันได้ทำข้อตกลงประนอมหนี้กับสหกรณ์และสามารถชำระหนี้ได้ตามที่ตกลงกัน ดังนั้น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 นาย ข. จัดอยู่ในเกณฑ์ข้อ 7(4) ถือเป็นลูกหนี้ปกติ

3.5 ลูกหนี้ซึ่งตามพฤติการณ์ไม่สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้

กรณีลูกหนี้มีพฤติการณ์ที่แสดงว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้ เช่น ลูกหนี้ที่ไม่สามารถติดต่อได้หรือตามตัวไม่พบ หรือไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากผู้ค้าประกันได้ หรือมีเจตนาถ่ายโอนทรัพย์สินให้บุคคลอื่น หรือมีหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นต้น หากสหกรณ์พบว่ามีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ลูกหนี้รายนั้นจะต้องนำมาจัดชั้นคุณภาพอยู่ในเกณฑ์สงสัยจะสูญเสีย

ตัวอย่างที่ 8

นาย ช. ทำงานที่โรงงานแห่งหนึ่งเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว และเป็นสมาชิกสหกรณ์ ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ มีนาย ฉ. เป็นผู้ค้าประกัน ต่อมาโรงงานประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ต้องปลดทั้งนาย ช. และนาย ฉ. ออกจากงาน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 หากสหกรณ์พิจารณาว่ามีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถหักเงินชำระหนี้เงินกู้ของนาย ช. ได้ สหกรณ์ต้องจัดให้นาย ช. อยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญเสีย

3.6 ลูกหนี้ที่สามารถจัดชั้นคุณภาพได้มากกว่าหนึ่งชั้น

ในการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้ตามที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อสหกรณ์ปฏิบัติตามระเบียบข้อ 12 โดยพิจารณาจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้ตามข้อ 7 ถึง ข้อ 11 แล้ว อาจมีลูกหนี้เงินกู้บางรายที่สามารถจัดชั้นคุณภาพได้มากกว่าหนึ่งชั้นขึ้นไป ให้สหกรณ์จัดชั้นคุณภาพโดยเรียงจากข้อ 11, ข้อ 10, ข้อ 9, ข้อ 8, และ ข้อ 7 ตามลำดับ

ตัวอย่างที่ 9

นาย ด. เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถชำระต้นเงินและดอกเบี้ยที่ถึงกำหนดชำระติดต่อกันเกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน (จัดอยู่ในเกณฑ์ข้อ 8 (1) เป็นลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน) และถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้อง สหกรณ์ได้ยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ (จัดอยู่ในเกณฑ์ ข้อ 10 (3) เป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญเสีย) ต่อมานาย ด. ถึงแก่กรรม (จัดอยู่ในเกณฑ์ ข้อ 11 (1) เป็นลูกหนี้จัดชั้นสูญเสีย) ในกรณีนี้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 สหกรณ์จะต้องจัดให้นาย ด. อยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นสูญเสีย

4. การตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ

ตามข้อ 15 ของระเบียบ กำหนดเกี่ยวกับการดำเนินการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ดังนี้

15.1 ให้นำต้นเงินและดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมที่รับชำระภายหลังจากวันสิ้นปีทางบัญชี แต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการเงิน มาหักออกจากจำนวนต้นเงินและดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับ

15.2 ให้นำมูลค่าหุ้นและหลักประกันที่ปราศจากภาระผูกพันมาหักออกจากจำนวนต้นเงินตามบัญชีของลูกหนี้ ดังนี้

1. มูลค่าหุ้นซึ่งผู้กู้มีอยู่ในสหกรณ์ นำมาหักได้ร้อยละ 100
2. หลักประกันที่เป็นสิทธิในเงินฝากสหกรณ์ เงินฝากธนาคาร หลักทรัพย์รัฐบาล และหลักทรัพย์ที่รัฐบาลหรือกระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย นำมาหักได้ร้อยละ 100
3. หลักประกันอื่นที่มีใช้บุคคลนำมาหักได้ ไม่เกินร้อยละ 50 ของมูลค่าที่ได้จดจำนำ
จำนวนไว้ต่อสหกรณ์

ทั้งนี้จำนวนเงินที่เหลือหลังจากได้ดำเนินการตามข้อ 15 ให้นำมาคำนวณตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในอัตราต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 14 ของระเบียบ ดังนี้

ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน	ร้อยละ 20
ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย	ร้อยละ 50
ลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญและจัดชั้นสูญ	ร้อยละ 100

ส่วนดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน

ตัวอย่างที่ 10

สหกรณ์ออมทรัพย์พอใช้ จำกัด มีลูกหนี้เงินกู้คงเหลือ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 ซึ่งเป็นวันสิ้นบัญชี จำนวน 10 ล้านบาท มีลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ดังนี้

- นาย ก. เป็นลูกหนี้เงินกู้สามัญ มียอดหนี้คงเหลือ 200,000 บาท มีดอกเบี้ยค้างชำระที่เกิดขึ้นในปี 2544 จำนวน 5,000 บาท ซึ่งตามระเบียบให้ระงับการรับรู้รายได้ เมื่อจัดชั้นคุณภาพแล้ว นาย ก. เป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัย ทั้งนี้ นาย ก. มีหุ้น 50,000 บาท แต่ได้ถูกเจ้าพนักงานบังคับคดีสั่งอายัดแล้ว และนาย ก. ใช้บุคคลค้ำประกันเงินกู้
- นาย ท. เป็นลูกหนี้เงินกู้สามัญ มียอดหนี้คงเหลือ 120,000 บาท มีดอกเบี้ยค้างชำระที่เกิดขึ้นในปี 2544 จำนวน 4,000 บาท ซึ่งตามระเบียบให้ระงับการรับรู้รายได้ เมื่อจัดชั้นคุณภาพแล้ว นาย ท. เป็นลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน นาย ท. มีหุ้น 15,000 บาท และมีหลักประกันที่เป็นเงินฝากสหกรณ์ 5,000 บาท นอกเหนือจากการค้ำประกันโดยบุคคล

- นาย ธ. เป็นลูกหนี้เงินกู้พิเศษ มียอดหนี้คงเหลือ 300,000 บาท ดอกเบี้ยค้างชำระ 40,000 บาท (เป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระตั้งแต่ปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 2543 จำนวน 30,000 บาท ซึ่งสหกรณ์รับรู้รายได้แล้วก่อนการถือใช้ระเบียบ และดอกเบี้ยค้างชำระในปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 2544 จำนวน 10,000 บาท ซึ่งตามระเบียบให้ระงับการรับรู้รายได้) เมื่อจัดชั้นคุณภาพแล้ว นาย ธ. เป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ นาย ธ. มีหุ้น 50,000 บาท และใช้หลักทรัพย์ซึ่งเป็นบ้านและที่ดินนำมาจดจำนองไว้กับสหกรณ์ 500,000 บาท

กรณีที่ 1. ไม่มีการชำระหนี้หลังวันสิ้นปีบัญชี

(1) การคำนวณจำนวนเงินที่เป็นหนี้ส่วนที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

	นาย ก.	นาย ท.	นาย ธ.
ต้นเงินกู้คงเหลือ	200,000	120,000	300,000
หัก หุ้น	-	(15,000)	(50,000)
เงินฝากสหกรณ์	-	(5,000)	-
หลักทรัพย์ (50%)	-	-	(250,000)
ต้นเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	200,000	100,000	-
ดอกเบี้ยค้างชำระที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	-	-	30,000

- ต้นเงินกู้ของนาย ก. ไม่สามารถนำหุ้นมาหักเป็นหลักประกันได้ เนื่องจากหุ้นมีภาระผูกพันจากการที่ถูกเจ้าพนักงานบังคับคดีอายัด
- ต้นเงินกู้ของนาย ธ. ไม่ต้องนำไปคำนวณตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เนื่องจากมูลค่าหลักประกันรวมแล้วเท่ากับต้นเงินกู้คงเหลือ

(2) การคำนวณจำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

หนี้สินของลูกหนี้แต่ละรายหลักจากหักหลักประกันแล้ว สหกรณ์ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ตามระเบียบข้อ 14 ดังนี้

- (1) นาย ก. ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ต้นเงิน = $50\% \times 200,000$ คิดเป็นเงิน 100,000 บาท
- (2) นาย ท. ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ต้นเงิน = $20\% \times 100,000$ คิดเป็นเงิน 20,000 บาท

(3) นาย ธ. ไม่ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของต้นเงิน เนื่องจากหลักประกันที่มีอยู่จำนวน 300,000 บาท มีมูลค่าเท่ากับต้นเงินกู้คงเหลือ แต่ดอกเบี้ยค้างชำระซึ่งค้างชำระมาตั้งแต่ปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 2543 ที่สหกรณ์รับรู้รายได้แล้วก่อนการถือใช้ระเบียบ จำนวน 30,000 บาท ยังคงต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน

สรุปจำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญได้ ดังนี้

	ต้นเงิน	ดอกเบี้ย ค้างชำระ
นาย ถ.	100,000	-
นาย ท.	20,000	-
นาย ธ.	-	30,000
จำนวนเงินค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้ ณ วันสิ้นปี	120,000	30,000

(ดูรายละเอียดประกอบหมายเลข 1)

กรณีที่ 2. มีการชำระหลังวันสิ้นปีบัญชี

จากตัวอย่างข้างต้น สมมติเพิ่มเติมว่าหลังวันสิ้นปีบัญชี แต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน สหกรณ์สามารถเร่งรัดให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ดังนี้

- นาย ท. สามารถชำระดอกเบี้ยค้างได้ 4,000 บาท ชำระต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระ จำนวน 30,000 บาท

- นาย ธ สามารถชำระดอกเบี้ยค้างบางส่วน จำนวน 6,000 บาท

สหกรณ์ขอมทวิทยุพอใช้ จำกัด สามารถนำผลการชำระเงินของลูกหนี้หลังวันสิ้นปีมาพิจารณาคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเพื่อนำไปปรับปรุงรายการบัญชีได้ ดังเช่น

- นาย ท. สามารถชำระหนี้ที่ถึงกำหนดชำระของปีบัญชี 31 ธันวาคม 2544 ได้หลังวันสิ้นปีบัญชี ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน จำนวน 30,000 บาท ดังนั้น จำนวนเงินที่จะนำมาตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของนาย ท. จึงเปลี่ยนเป็น $100,000 - 30,000 = 70,000$ บาท และจำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญจะเปลี่ยนเป็น $20\% \times 70,000 = 14,000$ บาท สำหรับดอกเบี้ยรับชำระจากนาย ท. จะไม่มีผลกระทบกับการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ เนื่องจากได้มีการระงับการรับรู้รายได้และให้ถือเป็นรายได้ตามเกณฑ์เงินสดเมื่อได้รับเงิน ดังนั้นตามกรณีนี้ดอกเบี้ยที่ได้รับชำระจะถือเป็นรายได้ของปีบัญชี 31 ธันวาคม 2545

● นาย ธ. สามารถชำระดอกเบี้ยค้างบางส่วน จำนวน 6,000 บาท ซึ่งเป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระมาตั้งแต่ ปีทางบัญชี 31 ธันวาคม 2543 ที่สหกรณ์รับรู้รายได้แล้วก่อนการถือใช้ระเบียบ จำนวน 30,000 บาท ซึ่งตามระเบียบนี้กำหนดให้ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชีเต็มจำนวน แต่เมื่อมีการรับชำระคืน ดังนั้น จำนวนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชีจึงเป็น $30,000 - 6,000 = 24,000$ บาท

จำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญใหม่ จะเป็นดังนี้

	ต้นเงิน	ดอกเบี้ย ค้างชำระ
นาย ก.	100,000	-
นาย ท.	14,000	-
นาย ธ.	-	24,000
จำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	114,000	24,000

(ดูรายละเอียดประกอบหมายเลข 2)

อย่างไรก็ตามในการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้ที่มีการชำระหลังวันสิ้นปีทางบัญชี แต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการเงินนั้น จะไม่เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้ ณ วันสิ้นปี เว้นแต่ปรากฏแน่ชัดว่าลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิง จึงจะสามารถเลื่อนระดับ ณ วันสิ้นปีได้ โดยจัดให้อยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้ปกติ

5. การทยอยตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชี

ตามระเบียบ ข้อ 17 สหกรณ์อาจทยอยตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชีของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จากจำนวนที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามข้อ 14 ในช่วงแรกที่ถือใช้ระเบียบ ดังนี้

1. ภายในวันสิ้นปีบัญชีแรกที่ถือใช้ระเบียบนี้ ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในปีนั้น
2. ภายในวันสิ้นปีบัญชีที่สองที่ถือใช้ระเบียบนี้ ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในปีนั้น
3. ภายในวันสิ้นปีบัญชีที่สามที่ถือใช้ระเบียบนี้ ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวนที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

หากสหกรณ์จะตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญมากกว่าที่กำหนดไว้ข้างต้นก็สามารถทำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมติของที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการในแต่ละปี

ตัวอย่างที่ 11

จากตัวอย่างที่ 10 (กรณีที่ 2) สหกรณ์มีจำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญต้นเงินให้กู้จำนวน 114,000 บาท และดอกเบี้ยค่าชำระจำนวน 24,000 บาท สหกรณ์ทยอยตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชีปีแรก คือ ปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2544 ร้อยละ 25 ปีบัญชีที่ 2 คือ ปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2545 ร้อยละ 50 และปีบัญชีที่ 3 คือ ปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2546 ตั้งเต็มจำนวน สหกรณ์จะต้องคำนวณตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญและบันทึกการปรับปรุงบัญชี ดังนี้

(1) วันสิ้นปีทางบัญชีแรกที่ใช้ระเบียบ คือ วันที่ 31 ธันวาคม 2544

ก. จำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชี มีดังนี้

ต้นเงิน 25% x 114,000	28,500 บาท
ดอกเบี้ยค่าชำระเต็มจำนวน	24,000 บาท
รวมจำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ	52,500 บาท

ข. การบันทึกการปรับปรุงบัญชี

เดบิต หักสงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้	28,500
หักสงสัยจะสูญ - ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	24,000
เครดิต ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้	28,500
ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	24,000

(2) วันสิ้นปีทางบัญชีที่ 2 คือ วันที่ 31 ธันวาคม 2545

จากตัวอย่างเดิม สมมติว่า นาย ท. สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติจึงเปลี่ยนสภาพเป็นลูกหนี้ปกติ แต่นาย ถ. ซึ่งเป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัยและมีหนี้หลังจากหักหลักประกันแล้ว ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2544 จำนวน 200,000 บาท ในปีนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด จึงเปลี่ยนไปอยู่ในเกณฑ์ลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ ซึ่งต้องคำนวณจำนวนเงินเพื่อตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ร้อยละ 100 แต่ในปีที่ 2 สหกรณ์มีมติให้ทยอยตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชี ร้อยละ 50

ก. จำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชีปีที่ 2 มีดังนี้

ต้นเงินนาย ถ. (50% x 200,000)	100,000 บาท
หัก ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่ตั้งบัญชีไว้แล้วในปีก่อน	28,500 บาท
จำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของต้นเงินที่ต้องตั้งเพิ่มในปี	71,500 บาท

ข. การบันทึกการปรับปรุงบัญชี

เดบิต หักสงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้	71,500
เครดิต ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้	71,500

(3) วันสิ้นปีทางบัญชีที่ 3 คือ วันที่ 31 ธันวาคม 2546 ซึ่งการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ต้องตั้งในทางบัญชีให้เต็มจำนวนตามที่ระเบียบกำหนด ซึ่งในทางปฏิบัติจำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้อาจมีจำนวนมากกว่าหรือน้อยกว่าจำนวนตามบัญชีก็ได้ ซึ่งทั้ง 2 กรณีมีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

- จำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้มากกว่าจำนวนตามบัญชี

จากตัวอย่างเดิม สมมติว่านาย ท. สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ แต่ นาย ถ. ซึ่งเป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญในปีบัญชี 31 ธันวาคม 2545 จำนวน 200,000 บาท ยังคงไม่สามารถชำระหนี้ได้ในปีนี้อีก และในปีที่ 3 สหกรณ์ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญทางบัญชีไว้เต็มจำนวน

ก. จำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญในทางบัญชีปีที่ 3 มีดังนี้

ต้นเงิน นาย ถ. (100% x 200,000)	200,000 บาท
หัก ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่ตั้งบัญชีไว้แล้วในปีก่อน ๆ	100,000 บาท
จำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของต้นเงินที่ต้องตั้งเพิ่มในปี	100,000 บาท

ข. การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี

เดบิต	หนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้	100,000
เครดิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้	100,000

- จำนวนค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่คำนวณได้น้อยกว่าจำนวนตามบัญชี

จากตัวอย่างเดิม สมมติว่านาย ท. สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ แต่นาย ถ. ซึ่งเป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญในปีบัญชี 31 ธันวาคม 2545 จำนวน 200,000 บาท นำเงินมาชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยได้ทั้งหมด

ก. จำนวนต้นเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในทางบัญชีปีที่ 3 จึงไม่มี แต่สหกรณ์ได้มีการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ไว้แล้วในปีก่อน ๆ จำนวน 100,000 บาท ดังนั้น จำนวนเงินดังกล่าวจึงถือเป็นค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการที่ต้องนำไปลดค่าใช้จ่ายในทางบัญชีของปีนี้

สำหรับดอกเบี้ยค้างชำระที่ได้รับชำระถือเป็นรายได้ตามเกณฑ์เงินสดในปีนี้ทั้งจำนวน

ข. การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี

เดบิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้	100,000
เครดิต	หนี้สงสัยจะสูญ - ลูกหนี้เงินกู้	100,000

6. การตัดหนี้สูญ

ตามข้อ 16 ของระเบียบกำหนดว่า การตัดลูกหนี้จัดชั้นสูญออกจากบัญชี ให้ปฏิบัติตามระเบียบเกี่ยวกับการตัดหนี้สูญที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ทั้งนี้ การตัดลูกหนี้จัดชั้นสูญแต่ละรายต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนแล้ว ดังนั้น หากสหกรณ์มีลูกหนี้จัดชั้นสูญตามข้อ 11 จะต้องแยกลูกหนี้ดังกล่าวออกจากลูกหนี้เงินกู้อื่น ๆ เพื่อนำมาพิจารณาตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เต็มจำนวนก่อนการขอตัดลูกหนี้จัดชั้นสูญออกจากบัญชี

ตัวอย่างที่ 12

จากตัวอย่างเดิม สมมติว่าระหว่างปีทางบัญชีที่ 2 ของการถือใช้ระเบียบนี้ สหกรณ์ได้ฟ้องดำเนินคดีกับ นาย ธ.ศาลตัดสินให้นำหลักทรัพย์ที่ค้ำประกันขายทอดตลาด ได้เงินมาจำนวน 230,000 บาท

ก. การคำนวณจำนวนเงินที่ได้รับเพื่อโอนชำระหนี้ มีดังนี้

ต้นเงินกู้คงเหลือ	300,000 บาท
ดอกเบี้ยค้างรับ (30,000 – 6,000)	24,000 บาท (ซึ่งตั้งบัญชีไว้แล้ว)
ดอกเบี้ยพึงรับ	<u>36,000</u> บาท (ยังไม่ตั้งบัญชีไว้)
รวมเงินที่ต้องชำระ	<u>360,000</u> บาท
เงินที่ได้รับจากการขายทอดตลาด	230,000 บาท
เงินค่าหุ้น	<u>50,000</u> บาท
รวมจำนวนเงินที่ใช้ชำระหนี้	<u>280,000</u> บาท

(ดูรายละเอียดประกอบหมายเลข 3)

เมื่อโอนทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้สินของนาย ธ. แล้ว ปรากฏว่าไม่เพียงพอที่จะชำระต้นเงินกู้ที่เหลือจำนวน 80,000 บาท จึงเป็นลูกหนี้จัดชั้นสูญตามข้อ 11(5) สหกรณ์ต้องนำไปคำนวณตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวนแล้ว ส่วนดอกเบี้ยค้างชำระที่ได้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวนแล้ว เมื่อได้รับชำระจากเงินที่ทำการขายทอดตลาดแล้ว ให้โอนกลับเพื่อลดยอดค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ – ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับในทางบัญชี

ข. การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี

เดบิต	หนี้สงสัยจะสูญ – ลูกหนี้เงินกู้	80,000	
	เครดิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ – ลูกหนี้เงินกู้	80,000
เดบิต	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ – ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	24,000	
	เครดิต	หนี้สงสัยจะสูญ – ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	24,000

เมื่อได้ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญของนาย ธ. ไว้เต็มจำนวนแล้ว หากสหกรณ์ต้องการตัดออกจากบัญชี จะต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมข้อมูลเพื่อนำเสนอที่ประชุมใหญ่พิจารณาอนุมัติ ดังนี้
 - 1.1 จำนวนหนี้ที่ขออนุมัติตัดจำหน่ายออกจากบัญชี
 - 1.2 ค่าชี้แจงสภาพหลักฐานและการดำเนินการติดตามทวงถามหนี้
 - 1.3 เหตุผลในการขอตัดจำหน่ายหนี้สูญ
 - 1.4 ความเห็นของคณะกรรมการดำเนินการ
2. กำหนดวาระการประชุมใหญ่เรื่องการตัดจำหน่ายหนี้สูญพร้อมทั้งสรุปเรื่องโดยย่อ และแจ้งเป็นหนังสือให้สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกทราบก่อนการประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 7 วัน
3. การอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญ จะต้องมติโดยมีคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกที่มาประชุม หากลูกหนี้รายใดไม่ได้รับการอนุมัติให้คณะกรรมการดำเนินการนำกลับไปพิจารณาใหม่ และจัดหาเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม เพื่อขออนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญอีกครั้ง
4. เมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติอนุมัติให้ตัดจำหน่ายหนี้สูญได้ ให้บันทึกไว้ในรายงานการประชุมด้วยว่าการอนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญนี้เป็นเพียงการปฏิบัติทางบัญชีเท่านั้น มิได้เป็นการระงับสิทธิเรียกร้องจากผู้ต้องรับผิดชอบต่อสหกรณ์แต่อย่างใด
5. ทำรายการปรับปรุงบัญชีเฉพาะลูกหนี้รายที่ได้รับการอนุมัติให้ตัดจำหน่ายหนี้สูญ

ตัวอย่างที่ 13

เมื่อสหกรณ์ได้ดำเนินการขออนุมัติตัดจำหน่ายหนี้สูญของนาย ธ. ตามขั้นตอนข้างต้นเรียบร้อยแล้ว การบันทึกรายการปรับปรุงบัญชี จะเป็นดังนี้

เดบิต	ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ – ลูกหนี้เงินกู้	80,000	
เครดิต	ลูกหนี้เงินกู้		80,000

7. การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน

7.1 ให้แสดงรายการลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้แยกต่างหากจากลูกหนี้เงินกู้ปกติ และแสดงรายการเป็นลูกหนี้ระยะสั้นทั้งจำนวน พร้อมทั้งนำค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญมาแสดงเป็นรายการหักจากยอดลูกหนี้

ตัวอย่าง

(รายการลูกหนี้ระยะสั้น – สุทธิ ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน)

ลูกหนี้ระยะสั้น – สุทธิ ประกอบด้วย

	ปี 25.....	ปี 25.....
	บาท	บาท
ตัวเงินรับ		
ลูกหนี้ตัวแทนหักเงินส่ง		
ลูกหนี้เงินกู้ – ปกติ		
ลูกหนี้เงินกู้ - ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้		
ลูกหนี้อื่น ๆ		
รวมลูกหนี้		
หัก ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ		
สำรองหนี้คลาดเคลื่อน		
ลูกหนี้ระยะสั้นสุทธิ		
ณ วันที่.....	ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญข้างต้น แยกเป็น.....	
.....		
สำรองหนี้คลาดเคลื่อน แยกเป็น.....		

7.2 ให้เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน หัวข้อนโยบายการบัญชีที่สำคัญ ดังนี้

7.2.1 การระงับการรับรู้รายได้ที่เกิดจากดอกเบี้ยเงินให้กู้ของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ตามเกณฑ์คงค้างและให้เปิดเผยถึงจำนวนเงินที่ไม่ได้รับรู้เข้าเป็นรายได้ ซึ่งหากได้นำเข้าเป็นรายได้แล้วจะมีผลให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิเพิ่ม

ตัวอย่าง

“สหกรณ์ระงับการรับรู้รายได้ที่เกิดจากดอกเบี้ยเงินให้กู้ของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ตามเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย จำนวน.....บาท ซึ่งหากสหกรณ์รับรู้ดอกเบี้ยเงินให้กู้ของลูกหนี้ดังกล่าวแล้ว จะทำให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปีเป็นจำนวน.....บาท”

7.2.2 การทยอยตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วย การจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ. 2544 และเป็นไปตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ

ตัวอย่าง

“สหกรณ์ได้ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียน
สหกรณ์ ว่าด้วย การจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ. 2544 โดยตั้งค่าเผื่อนี้
สงสัยจะสูญของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ร้อยละ...../เต็มจำนวน ของยอดค่าเผื่อนี้สงสัยจะ
สูญทั้งสิ้น ซึ่งเป็นไปตามมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการชุดที่.....ครั้งที่.....วันที่.....
.....”